

Muhasebe Eğitiminde Entegre Raporlama: Türkiye'deki Üniversitelere İlişkin Bir Araştırma

Integrated Reporting In Accounting Education: A Research On Universities In Turkey

Şafak AĞDENİZ *
Tunç KÖSE **

ÖZ

Günümüz muhasebe eğitiminin, yaşanan gelişmelere öncü olması ve müfredatının çağın gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenmesi bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Entegre raporlama, son 10 yıldır yaygınlaşan ve giderek kabul gören bir kurumsal raporlama türü olarak muhasebenin yeni uzmanlık alanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Uluslararası muhasebe kuruluşları tarafından da desteklenen entegre raporlama, bu kuruluşların eğitim müfredatlarına da girmiştir. Bu kapsamda çalışmanın ana amacı, entegre raporlama eğitimi ile ilgili Türkiye'ye ilişkin mevcut durum değerlendirmesi yapmak olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu amaç doğrultusunda Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin lisans ve lisansüstü programlarında entegre raporlamaya ilişkin derslerin verilip verilmediği içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışma kapsamına alınan 162 üniversiteden sadece 18 üniversitede entegre raporlama veya entegre raporlamayı içeren dersler verildiği belirlenmiştir. Doğrudan entegre raporlama dersi veren üniversiteler incelendiğinde ise; 2 üniversitede lisans, 3 üniversitede doktora, 5 üniversitede ise yüksek lisans düzeyinde entegre raporlama dersleri verildiği tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER

Kurumsal Raporlama, Entegre Raporlama, Muhasebe Eğitimi

ABSTRACT

It is a necessity for today's accounting education to be a pioneer in the developments experienced and to organize its curriculum in a way that meets the needs of the age. Integrated reporting is accepted as one of the new expertise areas of accounting as a type of corporate reporting that has become widespread and increasingly accepted in the last 10 years. Integrated reporting, which is also supported by international accounting institutions, has also entered the education curricula of these institutions. In this context, the main purpose of the study has been determined as making an assessment of the current situation regarding integrated reporting education in Turkey. In line with this determined purpose, it has been examined whether courses on integrated reporting are given in undergraduate and graduate programs of state and foundation universities in Turkey with content analysis. It has been determined that only 18 universities out of 162 universities included in the study offer integrated reporting or courses including integrated reporting. When the universities that offer integrated reporting courses are examined; It has been determined that integrated reporting courses are given at the undergraduate level in 2 universities, at the doctorate level in 3 universities, and at the graduate level in 5 universities.

KEYWORDS

Corporate Reporting, Integrated Reporting, Accounting Education

Makale Geliş Tarihi / Submission Date	Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance
07.06.2022	23.06.2022
Atıf	Ağdeniz, Ş. ve Köse, T. (2022). Muhasebe Eğitiminde Entegre Raporlama: Türkiye'deki Üniversitelere İlişkin Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 25 (25. Yıl Özel Sayısı), 302-313.

* Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, agdenizsafak@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0373-4694

** Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, tkose@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7578-4837

GİRİŞ

Geleneksel muhasebeden beklenen bilgi verme işlevi, kurumsal raporlama aracılığıyla sağlanmaktadır. Kurumsal raporlama kapsamındaki finansal tablolar, muhasebe bilgi sistemi içinde kaydedilen ve toplanan bilgilerin, belirli zaman aralıklarıyla menfaat sahiplerine iletilmesini sağlayan araçlar olarak değerlendirilmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010:4). Bu bağlamda finansal tablolar, yıllar boyu birer bilgi verme aracı olarak görev yapmıştır. Yıllar içinde yaşanan gelişmeler ile birlikte menfaat sahiplerinin finansal raporlardan beklentilerinin de değiştiği görülmektedir.

Özellikle son yıllarda yaşanan kriz dönemleri; işletmelerin paydaşlarla olan ilişkilerinde şeffaf ve hesap verebilir olmalarını gerekli kılmış ve bu durum da kurumsal raporlamanın önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Günümüzde mevcut kurumsal raporlama standartları, ihtiyacı cevaplamakta yetersiz kalmakta ve geçmişe ait finansal bilgiler, şirketin geleceğe yönelik stratejisiyle daha fazla ilgilenmeye başlayan yatırımcılar açısından yeterli olmamaktadır (Köse ve Ağdeniz, 2021:215). Bu kapsamda kurumsal raporlama sırasıyla; finansal raporlama, çevresel raporlama ve sürdürülebilirlik raporlamasından entegre raporlamaya doğru evrildiği bir gelişim göstermiştir (Aras ve Sarıoğlu, 2015:38). Gelişim sürecinde entegre raporlama, paydaş bakış açısını ön plana çıkararak ve uzun vadeli etkilere odaklanarak şirketlerin sürdürülebilirliklerine katkı sağlayan etkili ve bütüncül bir araç niteliğiyle ön plana çıkmaktadır (Köse ve Ağdeniz, 2021:216). Entegre rapor; işletmenin finansal ve çevresel, sosyal ve yönetim gibi finansal olmayan performansını tek bir belgede sunan ve açıklayan rapor olarak tanımlanmaktadır (Eccless ve Saltzman, 2011:57). Entegre raporlama, işletmelerin yarattıkları değeri menfaat sahiplerine daha iyi anlatabilmek ihtiyacının bir sonucu olarak değerlendirilmektedir (Aras ve Sarıoğlu, 2015:16).

Günümüzde Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (International Integrated Reporting Council-IIRC), entegre raporlama alanında öncü kuruluşlardan biridir ve entegre raporlamaya ilişkin bir çerçeve belirleyerek kullanıcılara sunmuştur. Entegre raporlama, Sertifikalı Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü (Chartered Institute of Management Accountants-CIMA), Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants- IFAC), Amerikan Yetkili Kamu Muhasebecileri Kurumu (American Institute of Certified Public Accountant-AICPA) gibi uluslararası muhasebe kuruluşları tarafından da destelenmekte ve entegre raporlama ile ilgili eğitimler düzenlenmektedirler. İlk örneklerinin 2000'li yılların başında yayınlandığı görülen entegre raporu, yayınlayan kuruluş sayısının gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Türkiye de entegre raporlama yolculuğunda yer alan ilk ülkelerden biridir. IIRC tarafından hazırlanan ilk çerçeve için Türkiye'den iki işletme yer almaktadır. Ayrıca 2015 yılında IIRC tarafından yürütülen çalışmaların Türkiye ayağı için Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) kurularak faaliyetlerine devam etmektedir. Türkiye'de 2015 yılında ilk örneğinin görüldüğü entegre raporlama sayısı, gün geçtikçe artmaktadır.

Çağdaş bir muhasebe eğitiminin her geçen gün gelişen ve değişen ihtiyaçlara cevap verebilir bir müfredat sunması, muhasebe mesleğinin sürdürülebilirliğini etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya çapındaki işletme okulları için en önemli akreditasyon kuruluşu olan İşletme Okullarını Geliştirme Derneği (Association to Advance Collegiate Schools of Business's-AACSB International), standartlarında ve akreditasyon felsefesinde entegre raporlamaya atıfta bulunmuştur. Bu bağlamda entegre raporlamanın, küresel anlamda daha tanınır hale gelmesi ve kullanımının artmasıyla birlikte muhasebe eğitimi müfredatında yer alması gerektiği değerlendirilmektedir.

Entegre raporlamanın muhasebe müfredatına dahil edilmesiyle ilgili ulusal ve uluslararası literatür taramasında çok fazla bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar genellikle sürdürülebilirliğin muhasebe müfredatına eklenmesi ile ilgili yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir (Dyaball ve Thomson, 2013; Botes vd., 2014; Pippin vd., 2016; Mburayi ve Wall, 2018, Yüksel, 2020).

Entegre raporlamanın, muhasebe müfredatına eklenmesi ile ilgili yapılan ilk çalışmalardan biri olan Owen (2013), ACCA tarafından hazırlanan yeni müfredat kapsamında entegre raporlamanın muhasebe eğitiminde ele alınmasını irdelemiştir. Ruiz (2013) ise, Owen tarafından yapılan çalışmayı sürdürülebilirlik ile entegre raporlama ilişkisinin ele alınması ve sadece entegre raporlama değil aynı zamanda sürdürülebilirlik muhasebesinin de dahil edilmesi gerektiği yönünde desteklemiştir. Babajide vd. (2015) çalışmalarında; entegre raporlamanın yönetim muhasebesi müfredatına dahil edilip edilmediğini incelemiştir. Bu amaçla, Nijerya'da yedi farklı sektörden muhasebecilere anket uygulamışlar ve entegre raporlamanın yönetim muhasebesi müfredatına eklenmesi yönünde bir sonuca ulaşmışlardır. Ibiame ve Ajekwe (2020) tarafından yapılan çalışmada ise, entegre raporlamanın Nijerya'da üniversite muhasebe müfredatlarına eklenmesi için önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışmada ise entegre raporlama eğitiminin mevcut durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada Türkiye'de yüksek öğretim kurumlarında entegre raporlamaya ilişkin ders verilip verilmediği tespit edilerek entegre raporlama eğitimi farkındalığının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda çalışmanın amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren yüksek öğretim kurumlarında entegre raporlamaya ilişkin verilen derslerin bir değerlendirilmesi olarak belirlenmiştir. Çalışmada öncelikle, entegre raporlama kavramsal olarak ele alınarak, Türkiye’de entegre raporlama yolculuğu ve günümüzdeki konumu değerlendirilmiştir. İkinci bölümde, entegre raporlama eğitimi hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, Türkiye’de üniversitelerde verilen entegre raporlama dersleri hakkında araştırma ve bulgulara yer verilmiştir.

1. ENTEGRE RAPORLAMA

Entegre raporlama kavramı, özellikle son 10 yıldır daha çok kullanılmasına rağmen kökeni 1970’li yıllarda Birleşik Krallık Muhasebe Standartları Yönetim Komitesi (UK Accounting Standards Steering Committee) tarafından yayınlanan “The Corporate Report” başlıklı yayına dayanmaktadır (Owen, 2013:341). Bugünkü anlamda ise, Mervyn King tarafından 2009 yılında yazılan King III Raporu’dur (Eccless ve Saltzman, 2011:57). Bilinen ilk entegre rapor, 2002 yılında Novozym’s adında bir Danimarka firması tarafından yayınlanmıştır (Eccless ve Saltzman, 2011:58). Novozym’s ve entegre raporlamayı benimseyen ilk işletmelerin entegre raporları, her işletmenin, menfaat sahiplerinin işletme hakkındaki anlayışlarını en iyi şekilde geliştirecek içeriğin ne olduğu konusundaki düşüncelerini yansıtmaktadır ancak söz konusu bu raporların herhangi bir rehber, genel kabul görmüş standart ya da ortak bir çerçeveye göre hazırlanmadığı görülmektedir (Eccless vd., 2019:2).

Dünya genelinde gelişen ekonomilerin ortak özelliği, güvenilir muhasebe bilgilerinin varlığı olarak değerlendirilmektedir (AACSB, 2021:4). Kurumsal raporlamanın son basamağı olan entegre rapor, şeffaflığı ve şirkete ilişkin bilgi paylaşımını artırdığı için bütün menfaat sahiplerine fayda sağlamanın yanı sıra, hazırlanma sürecinde şirketin kendisini baştan aşağı gözden geçirdiği, güçlü ve zayıf yanlarını, risk ve fırsatlarını sistematik bir şekilde değerlendirebildiği bir strateji çalışması olarak ele alınmaktadır (King ve Roberts, 2017:9).

Entegre raporlama alanında önde gelen kuruluşların başında IIRC gelmektedir. IIRC, 2010 yılında Prince of Wales Accounting for Sustainability Project öncülüğünde kurulmuş, entegre raporlama hakkında faaliyet gösteren bir kuruluştur. Kuruluşun üyeleri arasında Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative-GRI), IFAC, Dünya Ekonomik Kurumu (World Economic Forum-WEF) gibi kurumlar yer almaktadır. Ayrıca, entegre raporlama muhasebe alanında faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenmektedir. CIMA IFAC, AICPA gibi kuruluşlar da söz konusu raporlamaya ilişkin destekleyicini görüşlerini paylaştıkları belgeler yayınlamışlardır.

Entegre raporun, düzenlemelere uyum çerçevesinde hazırlanan diğer kurumsal raporlardan farkı, henüz üzerinde anlaşılacak tek bir entegre raporlama modelinin bulunmamasıdır (Aras ve Sarıoğlu, 2015:49). Ancak günümüzde en çok kullanılan çerçeve, IIRC tarafından hazırlanan çerçevedir. IIRC tarafından hazırlanan entegre raporlama çerçevesi, bugün 70’den fazla ülkede yaklaşık 2.500 kuruluş tarafından kullanılmaktadır (Cohn, 2021). Yapılan bir araştırmada ise, katılımcıların %61’inin IIRC Entegre Raporlama çerçevesini kullandığı tespit edilmiştir (Deloitte, 2018:3). IIRC tarafından Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, ilk olarak 2013 yılının Aralık ayında yayınlanmış, yaşanan gelişmelere bağlı olarak da 2021 yılı Ocak ayında revize edilmiştir. Revize edilen Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, iki bölüm beş başlıktan oluşmaktadır. Bu bölümler ve başlıkları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Revize Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi

BİRİNCİ BÖLÜM	İKİNCİ BÖLÜM
1. Çerçevenin Kullanımı	1. Kılavuz İlkeler İçerik Öğeleri
2. Temel Kavramlar	2. İçerik Öğeleri
	3. Genel Raporlama Kılavuzu

Kaynak: www.integratedreporting.org

Çerçevenin kullanımı başlığında entegre rapor tanımı, çerçevenin amacı ile entegre raporlamanın amacı ve kullanıcıları yer almaktadır. Çerçevede entegre rapor “*Bir entegre rapor bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bildirilmesidir*” şeklinde tanımlanmıştır. Çerçevenin amacı ise, bir entegre raporun toplam içeriğini düzenleyen Kılavuz İlkeler ve İçerik Öğeleri sağlamak ve bunların altında yatan temel kavramları açıklamak olarak belirtilmiştir. (IIRC, 2021:11). Entegre raporun amacı ise, “finansal sermaye sağlayan taraflara bir kuruluşun zaman içinde nasıl değer yaratacağını, değeri koruyacağını ve tüketeceğini açıklamak” olarak belirlenmiştir (IIRC, 2021:12).

Temel kavramlar başlığı altında değer yaratma, değer koruma, değer erozyonu ve sermaye ögeleri ele alınmıştır. Çerçevenin üçüncü başlığında, daha önceki çerçevede belirlenmiş olan 7 kılavuz ilke yer almaktadır. Bu ilkeler; stratejik odak ve geleceğe yönelim, bilgiler arası bağlantı, paydaşlarla ilişkiler, önemlilik, kısa ve öz olma, güvenilirlik ve eksiksizlik ile tutarlılık ve karşılaştırılabilirliktir. Çerçevenin dördüncü başlığında, yine daha önceki çerçevede belirlenmiş olan içerik ögeleri yer almaktadır. Bu içerik ögelerinden genel raporlama rehberi, revize çerçevede ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır. İçerik ögeleri; kurumsal genel görünüm ve dış çevre, kurumsal yönetim, iş modeli, riskler ve fırsatlar, strateji ve kaynak aktarımı, performans, genel görünüş, sunumun temelidir. Çerçevenin beşinci bölümü ise, genel raporlama ilkeleri ile ilgilidir.

1.1. Türkiye’de Entegre Raporlama

Türkiye’de entegre raporlama konusundaki uluslararası çalışmaların yakından takip edildiğini söylemek mümkündür. IIRC tarafından hazırlanan ve Aralık 2013’te yayınlanan ilk çerçeveye ilişkin çalışmalara Türkiye’den ÇİMSA ve Garanti Bankası katılmıştır. 2017 yılında ise, IIRC tarafından yürütülen çalışmaları Türkiye’de yürütmek üzere Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) kurulmuştur. ERTA’nın temel amacı; işletmelerin, finansal olmayan bilgilerini finansal bilgiler ile entegre bir şekilde raporlamalarını ve entegre düşüncenin yaygınlaşmasını sağlamak olarak belirlenmiştir (www.entegreraporlamatr.org). Türkiye’de entegre raporlama konusunda yapılan bir araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir (Aras vd., 2019):

- Araştırmaya katılan paydaşların entegre raporlama konusundaki bilgi düzeylerine bakıldığında, düzenleyici ve uygulayıcı kurumların tamamı ile sivil toplum kuruluşlarının entegre raporlama konusunda bilgilendirildiği görülmektedir. Aksine, kurumsal yatırımcıların sadece %24’ünün raporlama konusunda bilgilendirildiği görülmektedir. Firmaların %51’inin, akademik çevrenin ise, %81’inin entegre raporlama hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılanların %73’üne göre; Türkiye’de entegre rapor gönüllülük esasına göre hazırlanmalıdır. Katılımcıların önemli bir yüzdesi %27 ile zorunlu olmasını istemektedir.
- Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin BİST sürdürülebilirlik endeksi sayesinde sürdürülebilirlik konusundaki farkındalıklarının hızla arttığını söylemek mümkündür. Sürdürülebilirlik konularına önem veren ve sürdürülebilirlik raporlaması yapan firmaların entegre raporlamaya daha fazla ilgi gösterdiği görülmektedir.

Türkiye’de entegre raporlama konusunda farkındalığın giderek artmasında yayınlanan raporların büyük bir pay sahibi olduğu söylenebilir. Tablo 2’de, Türkiye’de entegre rapor yayınlayan kurumlar ve yılları yer almaktadır.

Tablo 2: Türkiye’de Entegre Raporlama Yapan Kurumlar ve Entegre Raporlama Yılları

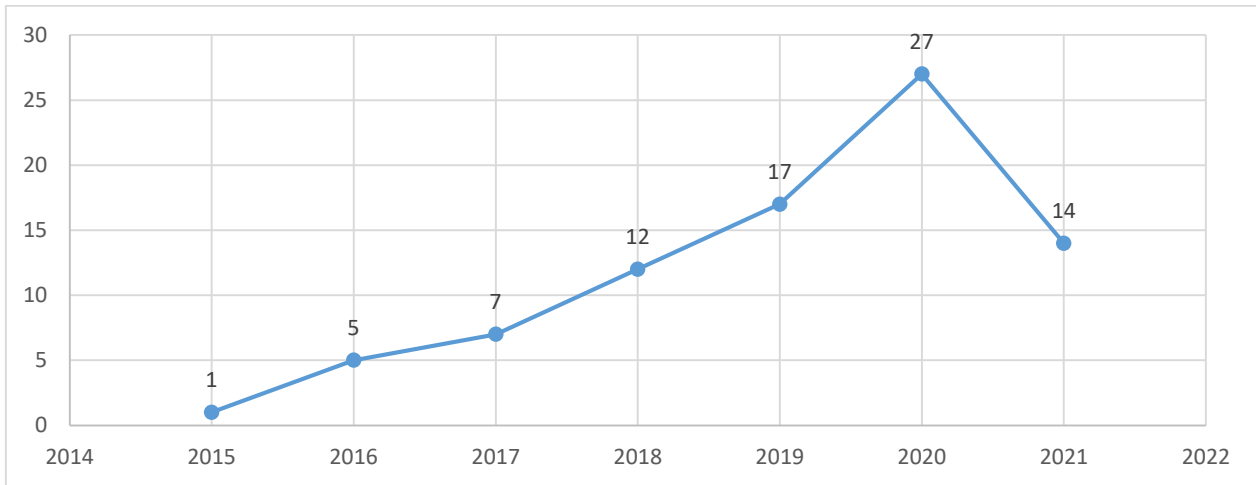
Kurum Adı	Sektörü	Entegre Raporlama Yılı
YTÜ Finans, Kurumsal Yönetim, Sürdürülebilirlik Uygulama ve Araştırma Merkezi	Eğitim Sektörü	(2017-2020)
Yıldız Teknik Üniversitesi	Eğitim Sektörü	(2018)
Argüden Yönetişim Akademisi	Sivil Toplum Kuruluşu	(2015-2016-2017-2018-2019-2020)
Darüşşafaka Cemiyeti	Sivil Toplum Kuruluşu	(2020-2021)
Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı	Sivil Toplum Kuruluşu	(2018-2019-2020)
Mazars Denge	Denetim Sektörü	(2019-2020)
Oyak Maden Metalurji Grubu	Demir Çelik Sektörü	(2019-2020-2021)
Garanti Bankası	Bankacılık Sektörü-Özel	(2017-2018-2019-2020-2021)
Türkiye İş Bankası	Bankacılık Sektörü-Özel	(2018-2019-2020-2021)
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	Bankacılık Sektörü-Özel	(2016-2017-2018-2019-2020-2021)
Yapı Kredi Bankası	Bankacılık Sektörü-Özel	(2019-2020-2021)
Akbank	Bankacılık Sektörü-Özel	(2020-2021)
Akademi Çevre	Çevre Sektörü	(2020)
Adana Çimento	Çimento Sektörü	(2016-2018-2019)
Aslan Çimento	Çimento Sektörü	(2016-2018-2019)

ÇİMSA	Çimento Sektörü	(2016-2017-2018-2019-2020)
Nuh Çimento	Çimento Sektörü	(2017-2018-2019-2020)
Oyak Çimento	Çimento Sektörü	(2020)
Allianz Türkiye	Sigorta Sektörü	(2019-2020)
Kadıköy Belediyesi	Yerel Yönetimler	(2018-2020)
Borsa İstanbul	Düzenleyici Denetleyici	(2017-2018-2019-2020-2021)
Coca Cola İçecek (CCI)	Hızlı Tüketim Ürünleri Sektörü	(2020)
Turkcell	Telekomünikasyon Sektörü	(2020-2021-2021)
Merkezi Kayıt Kuruluşu	Düzenleyici Denetleyici Kurum	(2020)
Aksa Akrilik	Kimya Sektörü	(2019-2020-2021)
Türkiye Vakıflar Bankası TAO	Bankacılık Sektörü-Kamu	(2019-2020-2021)
Ziraat Bankası	Bankacılık Sektörü-Kamu	(2019-2020)
Halkbank	Bankacılık Sektörü-Kamu	(2020-2021)
Kalkınma Yatırım Bankası	Bankacılık Sektörü-Kamu	(2020)
Zorlu Enerji	Elektrik, Gaz ve Su Sektörü	(2021)
Vestel Beyaz Eşya Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sektörü	(2021)
Ulusoy Un Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sektörü	(2020)

Kaynak: www.entegreraporlamatr.org; www.kap.gov.tr

Tablo 2'den görüleceği üzere; Türkiye'de ilk entegre rapor, Argüden Yönetişim Akademisi tarafından 2015 yılında yayınlanmıştır. 2015 yılından günümüze ise, entegre rapor yayınlayan kurum sayısının 32'ye çıktığı görülmektedir. Grafik 1'de, yıllar itibariyle Türkiye'de yayınlanan entegre rapor sayısı gösterilmiştir.

Grafik 1: Yıllar İtibariyle Türkiye'de Yayınlanan Entegre Rapor Sayısı

2015 yılında yayınlanan entegre rapor sayısı 1 iken çalışmanın hazırlandığı 2022 yılı itibariyle yayınlanan toplam entegre rapor sayısının 83 olduğu görülmektedir.

2. ENTEGRE RAPORLAMA EĞİTİMİ

AACSB uluslararası bir akreditasyon kuruluşudur. AACSB, işletme alanında akreditasyon sağlarken 1981 yılından itibaren muhasebe programlarını da akredite etmeye başlamış ve bu alanda standartlar yayınlamıştır. AACSB muhasebe standartları 8 adet olup, en son revizyon ise 2021 yılında yapılmıştır. Bu standartlardan 4. Standart aşağıda verilmiştir (AACSB, 2021:16).

“Muhasebe eğitimi müfredatı, her muhasebe derecesi programı için mesleki beklenti ve gereksinimlere uygundur. Muhasebe akademik birimi, öğrenim hedeflerine ulaşmak amacıyla lisans programı müfredatını tasarlamak, sunmak ve geliştirmek ve lisans programı öğrenme

hedeflerine ulaşıldığını göstermek üzere lisans programı öğrenim hedeflerini belirlemek ve revize etmek için iyi belgelenmiş, sistematik süreçler kullanır.”

AACSB standardı ve muhasebe mesleğinin sürdürülebilirliği gereği, çağdaş bir muhasebe eğitiminde müfredatın çağın gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenmesi önemlilik arz etmektedir. Bu noktada, tüm Dünya’da giderek artan entegre raporlama farkındalığı entegre raporlamanın muhasebe müfredatı içinde yer almasının gerekliliğini ortaya koyan önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Entegre raporlamanın hazırlanabilmesi meslek mensuplarında aşağıda vurgulanan yeni muhasebe yeterlilik ve yetkinliklerini gerektirmektedir (Owen, 2013:350; Ruiz, 2013:360):

- Kurumsal temel faaliyetleri, yönetim yapılarını, iş modellerini gözden geçirmek ve paydaş değerleri yaratmak,
- Finansal, sosyal, çevresel, ekonomik, yönetim risklerini ve fırsatlarını değerlendirmek,
- Sürdürülebilirlik perspektifinden stratejik hedeflerin değerlendirilmesi,
- Sürdürülebilirlik ile ilgili hedeflerine ulaşmak için kurumsal temel yetkinlikleri değerlendirmek ve kısa, orta ve uzun vadeli temel performans göstergelerini (Key Performance Indicators-KPI'lar) izlemek,
- Sürdürülebilir performansın muhasebeleştirilmesi, kilit paydaşlar üzerindeki maddi sosyal, çevresel, ekonomik ve finansal etkilerinin finansal ve finansal olmayan KPI'larını kullanmak ve üst düzey yönetici ücretlerinin performansla uyumunu açıklamak.

Yukarıda sayılan bu yetkinlikler ve yeterlilikler için entegre raporlama ve entegre raporlama ilkeleri, müfredat geliştiricilere, çağdaş bir muhasebe ders içeriğinin, entegre bir raporun önerilen kilit unsurlarıyla ilgili öğrenme çıktılarını içermesi gerektiğini önermektedir. (Owen, 2013:349).

Yetkili Sertifikalı Muhasebeciler Derneği (Association of Chartered Certified Accountants-ACCA), CIMA, AICPA, IFAC gibi uluslararası muhasebe kuruluşlarının da entegre raporlama eğitimini desteklediği ve eğitim müfredatlarına dahil ettikleri görülmektedir. 2021 yılı Entegre Raporu yayınlayan ACCA, eğitim müfredatını da entegre raporlamayı içerecek şekilde yeniden yapılandırmıştır. ACCA, IIRC onaylı Entegre Raporlama Sertifika programı açmıştır. Programda üç seviye belirlenmiştir. Bu seviyeler aşağıda verilmiştir (<http://www.entegreraporlamatr.org>):

- *Entegre Raporlamaya Genel Bakış (ACCA Integrated Reporting Briefing)*: Söz konusu sertifika programı C seviye yöneticilere yönelik hazırlanmıştır.
- *Entegre Raporlama Temel Seviye (ACCA Certificate in Integrated Reporting Foundation)*: Entegre Raporlama sürecinde rol oynayacak ve Entegre Raporlama Çerçevesindeki temel kavramları öğrenmesi gereken her profesyonele yöneliktir.
- *Entegre Raporlama Uygulayıcı Seviye (ACCA Certificate in Integrated Reporting Practitioner)*: Bu seviye ise, entegre raporlama hazırlama aşamasında görev alan profesyonellere yönelik hazırlanmıştır.

Tablo 3:ACCA Entegre Raporlama Eğitim Modülü

IIRC İçerik Elemanları	ACCA Belgeleri
Kurumsal Genel Görünüm	P1-P3
Kurumsal yönetim	P1-P4
Riskler ve Fırsatlar	P1-P3-P4-P7
Strateji ve Kaynak Aktarımı	P3-P4-P5
İş Modeli	P3-P5
Performans	P2-P5-P7
Genel Görünüş	P3

Kaynak: www.acca.com

Tablo 3'te yer alan kısaltmalara ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir (www.acca.com):

- *P1 Yönetişim Risk ve Eğitim Modülü*: Entegre Raporlamanın içerik öğeleri ve kılavuz ilkelerinin detaylı bir şekilde ele alındığı müfredattır.
- *P2 Kurumsal Raporlama*: Bu müfredatta öğrencilerin, entegre raporun katma değerini ve rapor ve hazırlanmasıyla ilgili sorunları belirleyebilmesi için bileşenleri ve bunların etkileşimlerini anlamaları amaçlanmıştır.

- *P3 İş Analizleri*: Bu müfredat, kurumsal genel bakış ve dış çevre, fırsatlar ve riskler, strateji ve kaynak tahsisi, iş modeli ve geleceğe bakış gibi entegre raporlamanın temel unsurlarıyla ilgili önemli bölümlere sahiptir.
- *P4 İleri Finansal Yönetim*: Entegre rapor hazırlamayla ilgili olarak fırsatlar, riskler ve strateji gibi unsurları içermektedir.
- *P5 İleri Performans Yönetimi*: Ağırlıklı olarak performans öğeleri olmak üzere IIRC çerçevesinin yer alan unsurları içermektedir.
- *P7 İleri Denetim ve Güvence*: Entegre raporlara ilişkin geliştirmesi gereken güvence faaliyetlerine ilişkin konuları içermektedir.

CIMA, 2015 yılında mesleki eğitim müfredatını güncellemiştir. Yeni müfredat üç bölüm olup toplam 9 başlıktan oluşmaktadır. Ayrıca müfredat uygulama, izleme ve karar verme seviyeleri olmak üzere de 3 gruba ayrılmıştır. Entegre raporlama, ileri finansal raporlama başlığı altında, izleme seviyesinde yer almaktadır. Söz konusu entegre raporlama eğitimi modülünde, IIRC tarafından geliştirilen Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi ve bileşenleri de yer almaktadır. Modülde entegre raporlama kapsamında verilen konu başlıkları aşağıdaki gibidir:

- Entegre raporlama çevresi,
- Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC),
- Entegre düşünce,
- Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi,
- Çerçevenin faydaları ve sınırlılıkları,
- Çerçevede belirtilen 6 sermaye ögesinin tanımlanması,
- Çerçevede belirtilen 6 sermaye ögesine ilişkin ölçüm ve açıklama konuları.

Uluslararası Yönetim Muhasebecileri(IMA-International Management Accountants), 2018 yılında Yönetim Muhasebesi Yetkinlik Çerçevesini revize etmiştir. Söz konusu yeni çerçevenin raporlama ve kontrol bölümünde entegre raporlamaya yer verilerek yönetim muhasebecilerinin de entegre raporlama hakkında bilgi sahibi olması bir yetkinlik göstergesi olarak beklenmektedir.

3. TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELERDE ENTEGRE RAPORLAMA DERSİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Dünya'da yaşanan gelişmeler sonucunda muhasebe profesyonellerinin sahip olması gereken temel bilgilerin üniversitelerde muhasebe eğitimleri ile verilmesi beklenmektedir. Entegre raporlama kullanımı, hem ulusal hem de uluslararası alanda giderek artmaktadır. Bu nedenle, muhasebe eğitimi alan öğrencilerin bu yeni finansal raporlama hakkında bilgi sahibi olması önemli bir husustur. Bu kapsamda çalışmanın temel amacı, Türkiye'deki üniversitelerde entegre raporlama dersine ilişkin bir değerlendirme yapmaktır. Çalışma ile üniversitelerin, yeni finansal raporlama uygulamaları hakkında farkındalıklarının artacağı beklenmektedir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Çalışmanın belirlenen amacına yönelik olarak, Türkiye'de faaliyet gösteren üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarının ders içerikleri incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın evreni, Türkiye'de faaliyet gösteren üniversiteler olarak belirlenmiştir. Çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla Türkiye'de toplam 207 üniversite bulunmaktadır. Bunların 129'u devlet üniversitesi, 74'ü vakıf üniversitesi ve 4'ü meslek yüksekokuludur. Bu 207 üniversiteden; 4 meslek yüksek okulu çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir. Ayrıca 41 üniversitede, çalışmada incelenen bölümler yer almadığından ya da ders içeriklerine ulaşılamadığından kapsam dışı bırakılmıştır. Dolayısıyla çalışmaya toplamda 162 üniversite dâhil edilmiştir.

Çalışmada, gerekli veriler içerik analizi yöntemi ile elde edilmiştir. Entegre raporlama dersine ilişkin veriler, Yükseköğretim Kurulu'nun resmi web sayfasında verilen devlet ve vakıf üniversitelerinin internet sayfalarında yer alan ders içeriklerinden elde edilmiştir. Çalışmada; üniversitelerin lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerindeki dersleri incelenmiştir. Çalışmaya İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Fakültesi ile Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde yer alan aşağıdaki bölümler dâhil edilmiştir:

- İşletme bölümü,
- İşletme yüksek lisans (Tezli -Tezsiz),
- İşletme doktora,
- Muhasebe Finansman Yüksek Lisans (Tezli-Tezsiz),
- Muhasebe Finansman Doktora,

- Muhasebe Denetim Yüksek Lisans (Tezli-Tezsiz),
- Muhasebe Denetim Doktora,
- Muhasebe ve Finansal Yönetim Yüksek Lisans,
- Uluslararası Finansal Raporlama ve Analiz Yüksek Lisans (Tezli-Tezsiz).

3.3. Araştırma Bulguları

Çalışmada elde edilen bulgular; entegre raporlama dersi veren üniversiteler, dersin verildiği derece, entegre raporlamaya ders içeriğinde yer veren üniversiteler olmak üzere üç genel başlık altında toplanmıştır. Tablo 4'te entegre raporlama dersi ve ders içeriğinde entegre raporlamaya yer veren üniversiteler verilmiştir.

Tablo 4:Entegre Raporlama veya Entegre Raporlama İçeren Derslerin Verildiği Üniversiteler

	Üniversite Adı	Statüsü
1.	Bursa Uludağ Üniversitesi	Devlet
2.	Marmara Üniversitesi	Devlet
3.	İzmir Demokrasi Üniversitesi	Devlet
4.	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Devlet
5.	Süleyman Demirel Üniversitesi	Devlet
6.	Yıldız Teknik Üniversitesi	Devlet
7.	Gümüşhane Üniversitesi	Devlet
8.	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Devlet
9.	İzmir Bakırçay Üniversitesi	Devlet
10.	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Devlet
11.	Yozgat Bozok Üniversitesi	Devlet
12.	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Devlet
13.	Atatürk Üniversitesi	Devlet
14.	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	Devlet
15.	Tarsus Üniversitesi	Devlet
16.	Atılım Üniversitesi	Vakıf
17.	İzmir Ekonomi Üniversitesi	Vakıf
18.	Başkent Üniversitesi	Vakıf

Tablo 4'te görüleceği üzere; 15 devlet ve 3 vakıf üniversitesi olmak üzere toplamda 18 üniversitede entegre raporlama veya entegre raporlamayı içeren dersler verilmektedir. Tablo 5'te dersin adında entegre raporlama geçen üniversiteler ve dersin verildiği düzeyler verilmiştir.

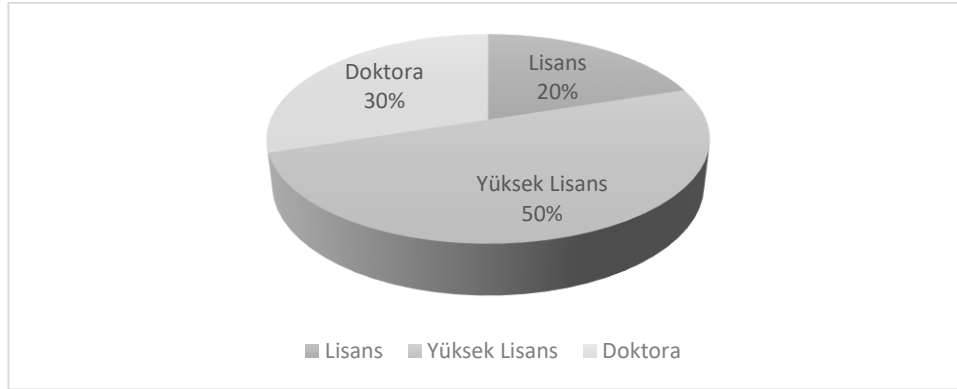
Tablo 5: Entegre Raporlama Dersi Verilen Üniversiteler

	Üniversite Adı	Dersin Verildiği Düzey	Dersin Adı
1.	Yıldız Teknik Üniversitesi	Lisans	Kurumlarda Entegre Raporlama ve Sürdürülebilir Değer Yaratma
2.	İzmir Demokrasi Üniversitesi	Lisans	Entegre Raporlar ve Analizi
3.	İzmir Demokrasi Üniversitesi	Yüksek Lisans	Entegre Raporlama
4.	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Yüksek Lisans	Entegre Raporlama
5.	Süleyman Demirel Üniversitesi	Yüksek Lisans	Entegre Raporlama
6.	İzmir Bakırçay Üniversitesi	Yüksek Lisans	Sürdürülebilirlik ve Entegre Raporlama
7.	Başkent Üniversitesi	Yüksek Lisans	Sürdürülebilirlik Muhasebesi ve Entegre Raporlama
8.	Başkent Üniversitesi	Doktora	Sürdürülebilirlik Muhasebesi ve Entegre Raporlama

9.	Gümüşhane Üniversitesi	Doktora	Sürdürülebilirlik ve Entegre Raporlama
10.	Bursa Uludağ Üniversitesi	Doktora	Entegre Raporlama

Türkiye’de entegre rapor yayınlayan tek üniversite olan Yıldız Teknik Üniversitesi’nin, lisans düzeyinde “Entegre Raporlama” dersi verdiği görülmektedir. Lisans düzeyinde “Entegre Raporlama ve Analizi” adlı dersi veren bir diğer üniversite ise, İzmir Demokrasi Üniversitesi’dir. Tablo 5’te görüleceği üzere 3 üniversitede doktora düzeyinde, 5 üniversitede ise yüksek lisans düzeyinde entegre raporlama dersleri verilmektedir. Entegre rapor derslerinin verildiği düzeylerin dağılımı Grafik 1’de verilmiştir.

Grafik 2: Entegre Raporlama Dersinin Derecelere Göre Dağılımı

Tablo 6’da ise entegre raporlama derslerinin verildiği lisans ve lisansüstü programların detayları yer almaktadır.

Tablo 6: Entegre Raporlama Derslerinin Verildiği Lisans ve Lisansüstü Bölümler

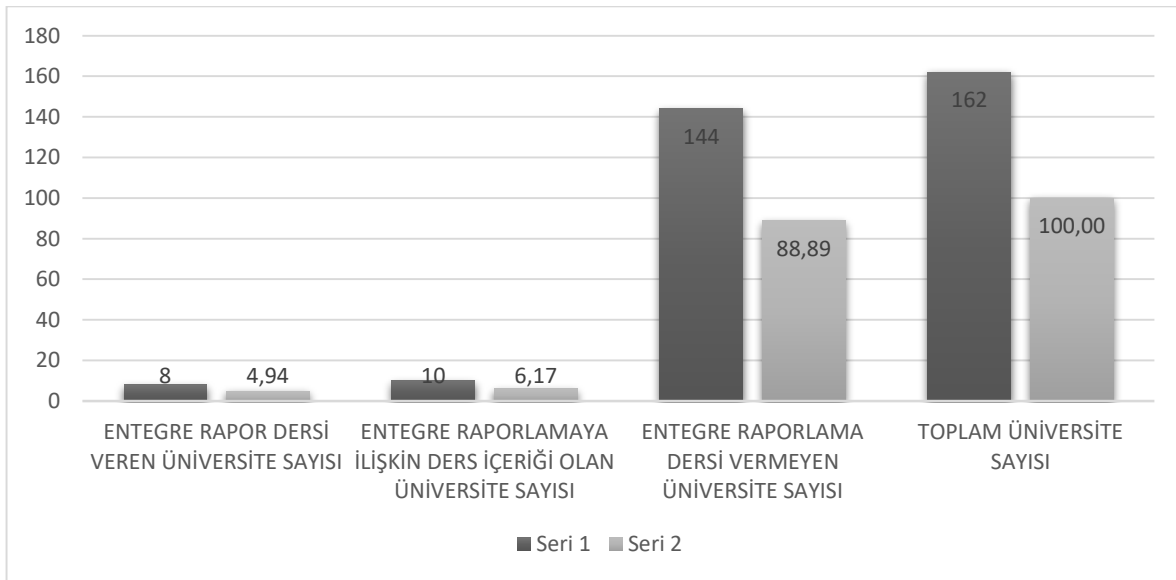
	Üniversite Adı	Dersin Verildiği Program	Dersin Adı
1.	Yıldız Teknik Üniversitesi	İşletme Lisans Bölümü	Kurumlarda Entegre Raporlama ve Sürdürülebilir Değer Yaratma
2.	İzmir Demokrasi Üniversitesi	İşletme Lisans Programı	Entegre Raporlar ve Analizi
3.	İzmir Demokrasi Üniversitesi	Finansal Raporlama ve Denetim Tezsiz Yüksek Lisans Programı	Entegre Raporlama
4.	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Muhasebe Finansman Yüksek Lisans Programı	Entegre Raporlama
5.	Süleyman Demirel Üniversitesi	Muhasebe ve Finansal Yönetim Yüksek Lisans Programı	Entegre Raporlama
6.	Bakırçay Üniversitesi	İşletme Tezsiz Yüksek Lisans	Sürdürülebilirlik ve Entegre Raporlama
7.	Başkent Üniversitesi	Muhasebe Finansman Tezli/Tezsiz Yüksek Lisans Programı	Sürdürülebilirlik Muhasebesi ve Entegre Raporlama
8.	Başkent Üniversitesi	Muhasebe Finansman Doktora Programı	Sürdürülebilirlik Muhasebesi ve Entegre Raporlama
9.	Gümüşhane Üniversitesi	İşletme Doktora Programı	Sürdürülebilirlik ve Entegre Raporlama
10.	Bursa Uludağ Üniversitesi	İşletme Doktora Programı	Entegre raporlama

Tablo 6’da görüleceği üzere; iki üniversitenin işletme lisans bölümünde entegre raporlama ile ilgili ders verilmektedir. Bu iki üniversitede de söz konusu dersler, seçmeli olarak verilmektedir. Diğer üniversitelerde ise, yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilmektedir. Tablo 6’da verilen dersler ve üniversiteler haricinde dersin adında “entegre raporlama” olmamasına rağmen ders içeriklerinde entegre raporlamaya yer veren üniversiteler ve derslerin adları ise Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Entegre Raporlamaya İlişkin Ders İçeriği Olan Üniversiteler

	Üniversite Adı	Dersin Verildiği Düzey	Dersin Adı
1.	Marmara Üniversitesi	İşletme Lisans Bölümü	Kurumsal Yönetim ve Muhasebe
2.	İzmir Ekonomi Üniversitesi	İşletme Tezsiz Yüksek Lisans	Finansal Raporları Anlamak
3.	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	İşletme Doktora Programı	Muhasebede Güncel Konular
4.	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Muhasebe ve Denetim Yüksek Lisans	İleri Muhasebe I
5.	Atılım Üniversitesi	İşletme Tezli Yüksek Lisans	Muhasebe Kuramı ve Standartları
6.	Yozgat Bozok Üniversitesi	Yüksek Lisans	Muhasebe Kuramı
7.	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Muhasebe ve Denetim Yüksek Lisans Programı	Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Muhasebe
8.	Atatürk Üniversitesi	Muhasebe ve Finansman Tezli Yüksek Lisans	Sürdürülebilirlik Muhasebesi ve Raporlaması
9.	Başkent Üniversitesi	Uluslararası Finansal Raporlama ve Analiz Tezsiz Yüksek Lisans	Denetimde Mali Analiz Teknikleri
10.	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	İşletme Tezli Yüksek Lisans	Muhasebede Güncel Konular
11.	Tarsus Üniversitesi	İşletme Tezli Yüksek Lisans Programı	Güncel Muhasebe Konuları

Yukarıda verilen 11 üniversiteye ait derslerin ders içeriklerinde, entegre raporlamaya yer verdikleri görülmüştür. Entegre raporlama, adları Tablo 7'de verilen dersler kapsamında bir üniversitede lisans düzeyinde; bir üniversitede doktora düzeyinde ve 9 üniversitede yüksek lisans düzeyinde verilmektedir.

Grafik 2: Üniversitelerde Verilen Entegre Raporlama Derslerinin Dağılımı

Grafik 2'de görüleceği üzere entegre raporlama adı altında ders veren üniversite sayısı 8 olup, toplam üniversite sayısının %4.94'lük kısmını oluşturmaktadır. Entegre raporlamaya ders içeriklerinde yer veren üniversite sayısı 10 olup, toplam üniversite sayısının %6.17'lik kısmı oluşturmaktadır.

Tablo 7'de yer alan üniversitelerde verilen ders adlarına ilişkin içerikler de ayrıca incelenmiştir. Tablo 7'de verilen üniversitelerin dışında 4 üniversitenin müfredatında daha "Muhasebede Güncel Konular" derslerinin verildiği tespit edilmiş ancak ders içeriklerine ulaşamadığı için entegre raporlamaya ilişkin ders veren üniversite sayısına dahil edilmemiştir.

SONUÇ

Kurumsal raporlama, menfaat sahiplerinin beklentileri doğrultusunda şekillenmektedir. Finansal raporlama ile başlayan kurumsal raporlama, menfaat sahiplerinin bilgi ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığından sırasıyla finansal raporlama, çevresel raporlama ve sürdürülebilirlik raporlamasından entegre raporlamaya doğru evrildiği bir gelişim göstermiştir. Entegre raporlama, işletmelerin finansal ve finansal olmayan bilgilerini tek bir raporda, kısa ve öz biçimde menfaat sahiplerine sunmayı amaçlayan bir rapor türü olarak değerlendirilmektedir. Entegre rapor, bugün birçok ülkede çok sayıda şirket tarafından kullanılan bir raporlama yöntemi haline gelmiştir.

Kurumsal raporlamanın geçirdiği bu gelişim süreci; işletmelerin sadece raporlama şekillerini değil sorumluluklarını ve iş yapma biçimlerini de değiştirmiştir. Bu bağlamda entegre raporun hazırlanması meslek mensuplarında yeni muhasebe yeterlilik ve yetkinliklerini gerektirmektedir. Bununla birlikte günümüz rekabet ortamında entegre raporlama, basit bir iletişim aracından ziyade bir finansman ve rekabet aracı olarak değerlendirilmektedir (Aras ve Sarıoğlu, 2015:93). Bu gelişmeler ışığında; çağdaş bir muhasebe eğitiminde entegre raporlamanın muhasebe müfredatı içinde yer alması muhasebe mesleğinin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Yapılan araştırmalarda, uluslararası muhasebe kuruluşlarının da entegre raporlama eğitimini desteklediği ve eğitim müfredatlarına dahil ettikleri görülmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye’deki üniversitelerde entegre raporlama dersine ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın belirlenen amacına yönelik olarak, Türkiye’de faaliyet gösteren üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarının ders içerikleri incelenmiştir. Çalışmaya toplamda 162 üniversite dâhil edilmiştir. Çalışmada, gerekli veriler içerik analizi yöntemi ile elde edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular; entegre raporlama dersi veren üniversiteler, dersin verildiği derece, entegre raporlamaya ders içeriğinde yer veren üniversiteler olmak üzere üç genel başlık altında toplanmıştır.

Yapılan incelemede; 15 devlet ve 3 vakıf üniversitesi olmak üzere toplamda 18 üniversitede entegre raporlama veya entegre raporlamayı içeren dersler verildiği tespit edilmiştir. Özellikle lisans düzeyinde; Yıldız Teknik Üniversitesi’nin “Entegre Raporlama” ve İzmir Demokrasi Üniversitesi’nin de Entegre Raporlama ve Analizi” adlı dersleri verdikleri belirlenmiştir. Yapılan incelemede; 3 üniversitede doktora düzeyinde, 5 üniversitede ise yüksek lisans düzeyinde entegre raporlama dersleri verildiği tespit edilmiştir. Başkent Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi ve Bursa Uludağ Üniversitesi’nde doktora düzeyinde; İzmir Demokrasi Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi ve Başkent Üniversitesi’nde ise yüksek lisans düzeyinde entegre raporlama dersleri verilmektedir.

Derslerin adı farklı olmasına rağmen 11 üniversiteye ait derslerin ders içeriklerinde, entegre raporlamaya yer verdikleri belirlenmiştir. Bu kapsamda; bir üniversitede lisans düzeyinde; bir üniversitede doktora düzeyinde ve 9 üniversitede yüksek lisans düzeyinde bu dersler verilmektedir. Yapılan çalışmada ülkemizde, entegre raporlama adı altında ders veren üniversite sayısı 8 olup, toplam üniversite sayısının %4.94’lük kısmını oluşturmaktadır. Entegre raporlamaya ders içeriklerinde yer veren üniversite sayısı ise; 10 olup, toplam üniversite sayısının %6.17’lik kısmı oluşturmaktadır. Bu oran oldukça az olarak değerlendirilmiştir.

Ülkemizde birçok şirket, dünya standartları ölçüsünde kurumsal raporlama faaliyetlerini yerine getirmekte ve muhasebe ile ilgili son gelişmeleri yakından takip etmektedir. Günümüz şirketlerine muhasebe personeli yetiştirecek üniversitelerimizin, muhasebe müfredatlarının tüm bu gelişmelere paralel olarak sürekli güncellenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda entegre raporlamanın da muhasebe müfredatına dâhil edilmesi hem ülkemizdeki muhasebe eğitiminin kalitesi açısından hem de muhasebe meslek mensuplarının yeterlilik ve yetkinliklerinin geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu alanda yapılacak sonraki araştırmalarda farklı ülkelerde yer alan üniversitelerde entegre raporlama dersleri incelenerek Türkiye’nin entegre raporlama eğitimi konusundaki durumu karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- AACSB, (2021) 2018 Standards for Accounting Accreditation. https://www.aacsb.edu/-/media/documents/accreditation/accounting/standards-and-tables/accounting2018standards_2021.pdf?rev=080cc71d56d54f0aae30bc09274aa26d
- ACCA, (2016) “Drivers of Change and Future Skills”, <https://www.accaglobal.com/an/en/technical-activities/technical-resources-search/2016/june/professional-accountants-the-future-report.html>, Erişim Tarihi:28.02.2022
- Akdoğan, N., ve Tenker, N. (2010) Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, 13.Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Aras, G., Özsözgün Çalışkan, A., Esen E., Kutlu Furtuna, O. (2019) “Integrated Reporting in Turkey: Current Situation, Stakeholders’ Perceptions and Expectations”, ACCA, CFGS, KPMG.
- Aras, G. ve Sarioğlu, G.U. (2015) Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama, Yayın No: T/2015, 10-567 TUSİAD Yayınları, İstanbul.
- Babajide, O., Imoleayo, O. ve Uwalomwa, U. (2015) “Should Integrated Reporting Be Incorporated In The Management Accounting Curriculum”, *International Journal of Education and Research*, 3(1), s. 63-76.
- Cohn, M. (2021) IIRC Revises Integrated Reporting Framework. 21. <https://www.accountingtoday.com/news/iirc-revises-integrated-reporting-framework>. Erişim Tarihi:20.02.2022
- Deloitte, (2018) “Overview of Integrated Reports Published by SBF 120 Companies in 2018”, file:///Users/safakagdeniz/Desktop/TURMES%2040/Deloitte-study-integrated-report-SBF120_0918_vDEF_ENG.pdf, Erişim tarihi: 15.02.2022.
- Dyball, Maria Cadiz ve Thomson, Ian. (2013) “Sustainability and Accounting Education”, *Accounting Education*, 22:4, s. 303-307, DOI: 10.1080/09639284.2013.817787
- Eccles, R. G., Krzus, M. P., & Solano, C. (2019) A Comparative Analysis of Integrated Reporting in Ten countries. Available at SSRN 3345590. <http://integratedreportingsa.org/ircsa/wp-content/uploads/2019/04/Survey-A-Comparative-Analysis-of-Integrated-Reporting-in-Ten-Countries.pdf>
- Eccles, R.G. ve Saltzman, D. (2011) “Achieving Sustainability Through Integrated Reporting, *Stanford Social Innovation Review Summer*, 9(3), s.56-61.
- Ibiamke, A. ve Ajekwe, C.C.M. (2020) “Integrated Reporting and Implications For Accounting Curriculum in Nigeria”, *European Journal of Accounting, Auditing and Finance Research*, 8(4), s. 18-37.
- IIRC, (2021) Uluslararası ER Çerçevesi, Ocak 2021, https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2021/09/IR-Framework-2021_Turkish-translation.pdf
- King, M. ve Roberts, L. (2017) Entegre Düşünce. Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları, No:10.
- Köse, T. ve Ağdeniz Ş. (2021) “Entegre Raporlamada COVID-19 Salgınına İlişkin Verilerin Analizi”, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(1), s. 189-219.
- Owen, G. (2013) “Integrated Reporting:A Review of Developments and Their Implications For The Accounting Curriculum”, *Accounting Education:An International Journal*, 22(4), s. 340-356.
- Ruiz, C.C. (2013) “A Commentary on Integrated Reporting:A Review of Developments and Their Implications For The Accounting Curriculum”, *Accounting Education:An International Journal*, 22(4), s. 360-362.
- Yüksel, F. (2020) “Sustainability in Accounting Education Given By Turkey Higher Education Institutions”, *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 11(3), s. 393-416.
- <http://www.entegreraporlamatr.org/tr/hakkimizda/biz-kimiz.aspx>
- <http://www.kap.gov.tr>
- https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2021/09/IR-Framework-2021_Turkish-translation.pdf